

Granskning av begagnade elektriska produkter

– Är de produkter som säljs i secondhand-butiker och på loppmarknader säkra?

Sammanfattning

Återbruk och det cirkulära tänkandet ökar och handeln med begagnade elektriska produkter bedöms därför också öka. Alla elektriska produkter som tillhandahålls till konsumenter ska vara säkra, det gäller såväl nya som begagnade produkter.

Syftet med den här planerade marknadskontrollinsatsen är att kontrollera hur väl begagnade elektriska produkter uppfyller säkerhetskraven i dagens regelverk. Delvis syftar insatsen också till att öka kunskapen kring begagnade produkter internt. Syftet är vidare att kommunicera ut resultatet av granskningen till de företag som säljer begagnade produkter och till deras kunder, för att därigenom öka medvetenheten om eventuella risker med begagnade elektriska produkter.

Insatsen knyter an till Elsäkerhetsverkets vision om trygg och störningsfri el samt myndighetens strategiska mål om att handeln med elektriska produkter ska ske på ett ansvarsfullt sätt.

Totalt köptes 14 begagnade elektriska produkter in från nio olika lokala loppmarknader och secondhandbutiker. Samtliga granskade produkter hade såväl administrativa som tekniska brister. Hos tre av produkter var bristerna så allvarliga att produkten skulle ha återkallats från konsument om de satts på marknaden idag i befintligt skick.

Exempel på vanligt förekommande brister var främst brister i konstruktionen till följd av slitage och åldring samt avsaknad av bruksanvisningar och viktig varningsinformation. Exempel på produkter med allvarliga brister var en bordslampa som var försedd med en ojordad stickpropp samt var ombyggd på ett sätt som medförde att den inte motsvarade den ursprungliga konstruktionen med bristfällig dragavlastning som följd. I en annan produkt, en adapter med dimmer, var spänningsförande delar åtkomliga genom en öppning i höljet.

Trots att granskningen endast omfattade ett mindre antal produkter så bedöms resultaten vara en indikation på att det finns omfattande elsäkerhetsbrister hos de begagnade elektriska produkter som säljs på loppmarknader och liknande.

1 Bakgrund

Återbruk och det cirkulära tänkandet ökar och handeln med begagnade elektriska produkter bedöms därför också öka. Andra faktorer som påverkar handeln av begagnade varor förutom miljöaspekten är konsumenternas försämrade köpkraft, vilket troligen leder till ökad andel inköp av begagnade varor.

Enligt uppgifter från svensk handel hamnade produktkategorin elektronik på andra plats när det gäller omsättning bland begagnande produkter. Omsättningen var 4,3 miljarder kronor för helåret 2024.

Elsäkerhetsverket vill med den här marknadskontrollinsatsen kontrollera hur det ser ut bland etablerade fysiska butiker som säljer begagnade varor. Detta underlag ska sedan användas för kommande informationsinsatser till företag som säljer begagnat, men också till konsumenter.

2 Syfte, mål och effekter

2.1 Syfte

Elektriska produkter som tillhandahålls till konsumenter ska vara säkra, det gäller såväl nya som begagnade produkter.

Syftet med den här planerade marknadskontrollinsatsen är att kontrollera hur väl begagnade elektriska produkter uppfyller säkerhetskraven i dagens regelverk. Delvis syftar insatsen också till att öka kunskapen kring begagnade produkter internt. Syftet är vidare att kommunicera ut resultatet av granskningen till de företag som säljer begagnade produkter och till deras kunder, för att därigenom öka medvetenheten om eventuella risker med begagnade elektriska produkter.

2.2 Mål

Marknadskontrollinsatsen har följande mål:

- Genomföra inköp och elsäkerhetsprovning av 10-20 elektriska produkter
- Sammanställa och utvärdera provningsresultatet
- Sammanfatta resultatet i en insatsrapport som också omfattar analys av riskerna med begagnade elektriska produkter
- Ta fram kommunikationsmaterial kring riskerna med att köpa begagnade elektriska produkter
- Sprida det framtagna informationsmaterialet till såväl bransch som privatpersoner

2.3 Effekter

Insatsen knyter an till Elsäkerhetsverkets vision om trygg och störningsfri el samt myndighetens strategiska mål om att handeln med elektriska produkter ska ske på ett ansvarsfullt sätt.

3 Metod

De elektriska produkter som säljs på loppmarknader och i secondhandbutiker har ofta ganska många år på nacken. Det betyder att de säkerhetskrav som gällde för produkttypen när produkten sattes på marknaden kan ha ändrats sedan dess. Det är till exempel inte längre tillåtet att sälja nya elektriska produkter som är ojordade utan de måste vara skyddsjordade eller dubbelisolerade.

I den här insatsen genomfördes elsäkerhetsprovning utifrån dagens produktsäkerhetsstandarder, vilket i vissa fall kan betyda att produkten provades utifrån andra eller högre krav än de som gällde när produkten första gången sattes på marknaden. Anledningen till att vi valde att prova produkterna utifrån dagens säkerhetskrav är för att ta reda på vilka eventuella risker som finns med äldre begagnade produkter, också de som är i bra skick, jämfört med motsvarande, men nyttillverkade produkter.

4 Urval

I denna insats gjordes urvalet av produkter utifrån följande kriterier:

- Inköp sker på välkända lokala loppmarknader och secondhandbutiker.
- Produkterna ska vara begagnade men fullt användbara och utan uppenbara säkerhetsbrister.
- Produkterna kan vara av olika produkttyper, exempelvis hushållsprodukter och belysning men produkttypen ska omfattas av lågspänningsdirektivet.

5 Resultat

Totalt köptes 14 produkter in från 9 olika loppmarknader och secondhandbutiker. Samtliga granskade produkter hade såväl administrativa som tekniska brister. Hos fyra av produkter var bristerna så allvarliga att produkten skulle ha återkallats från konsument om de satts på marknaden idag.

5.1 Administrativa brister

Samtliga granskade produkter hade en eller flera administrativa brister. Den vanligaste administrativa bristen var avsaknad av bruksanvisning och säkerhetsinformation på svenska. Endast 1 av 14 inköpta produkter åtföljdes av bruksanvisningar på svenska, ytterligare en produkt hade bruksanvisningar och säkerhetsinformation på engelska. Övriga produkter saknade helt bruksanvisningar och säkerhetsinformation. Vidare saknade 4 av 14 produkter helt spårbarhetsmärkning, det vill säga märkning med tillverkarens namn eller varumärke samt märkning med modellbeteckning eller motsvarande. Endast en produkt uppfyllde fullt ut kravet på märkning med tillverkarens namn och postadress samt identifieringsmärkning.

CE-märket saknades hos 5 av 14 produkter och 4 av 14 produkter saknade märkning med vilken spänning produkten är avsedd för och vilken strömförbrukning produkten har. Även andra administrativa brister förekommer och en produkt kan ha fler än en brist.

Tabell 1 visar antal produkter fördelat på produktkategori.

Tabell 2 visar antal produkter med en viss administrativ brist.

Tabell 1. Antal produkter fördelat på produktkategori.

Produktkategori	Antal
Belysning	6
Hushållsapparater	7
Övrigt	1

Tabell 2. Sammanställning av antal produkter med en viss typ av administrativ brist.

Brist	Antal produkter
Svensk bruksanvisning och säkerhetsinformation saknas	12
Tillverkarens namn och/eller adress saknas	13
Importörens namn och adress saknas	10
Identitetsmärkning saknas	4
CE-märke saknas eller är fel utformat	5
Saknar eller har felaktig teknisk märkning	4
<i>Totalt antal granskade produkter</i>	<i>14</i>

5.2 Tekniska brister

Samtliga produkter har genomgått elsäkerhetsprovning enligt aktuella produktstandarder listade under lågspänningsdirektivet, 2014/35/EU. Provningsrapporterna utfördes under hösten 2024 av det externa provningslaboratorium som Elsäkerhetsverket upphandlat för marknadskontrollprovning. Provningsrapporterna anger bristerna hos respektive produkt på en skala med tre nivåer; *allvarlig anmärkning*, *anmärkning* och *påpekande*. Ett *påpekande* betyder oftast att produkten har en mindre administrativ brist enligt aktuell produktstandard, medan *anmärkning* och *allvarlig anmärkning* innebär tekniska brister hos produkten eller säkerhetspåverkande administrativa brister.

Samtliga 14 produkter hade en eller flera *anmärkningar*. Tre av dessa produkter hade också en eller flera *allvarliga anmärkningar*. Många av produkterna hade också ett eller flera *påpekanden*.

Antal produkter med en viss grad av elsäkerhetsbrist visas i tabell 3. Notera att samma produkt både kan ha brister av flera olika allvarlighetsgrader, och flera brister med samma allvarlighetsgrad.

Tabell 3. Antal produkter med en viss grad av elsäkerhetsbrist.

Grad av brist	Antal produkter
Allvarlig anmärkning	3
Anmärkningar	14
Påpekanden	9

De *allvarliga anmärkningarna* bestod i ett fall av att produkten, en bordslampa, var försedd med en ojordad stickpropp samt att den var ombyggd på ett sätt som inte motsvarade den ursprungliga konstruktionen, exempelvis var dragavlastningen inte ordentligt förankrad. I ett annat fall, en adapter med dimmer, var spänningsförande delar åtkomliga genom en öppning i höljet.

De *anmärkningar* som provrapporterna visade på berörde främst brister i konstruktionen till följd av slitage och åldring samt avsaknad av bruksanvisningar och viktig varningsinformation.

Påpekanden gällde i första hand mindre märkningsbrister.

Antalet tekniska brister, tolkat som *allvarliga anmärkningar* och *anmärkningar*, per produktkategori framgår av tabell 4.

Tabell 4. Totalt antal allvarliga anmärkningar och anmärkningar per produktkategori.

Produktkategori	Antal allvarliga anmärkningar och anmärkningar
Belysning	29
Hushållsapparater	15
Övrigt	6

6 Analys och diskussion

Elsäkerhetsverkets granskning har visat på tekniska och administrativa brister hos samtliga granskade produkter. Några av produkterna hade så allvarliga brister att de skulle ha återkallats från konsument om de satts på marknaden idag och skulle uppfylla dagens säkerhetskrav.

Granskningen visar att 13 av 14 produkter saknade säkerhetsinformation och bruksanvisningar på svenska. Detta är en brist som i värsta fall skulle kunna leda

till att produkten används på ett felaktigt sätt och att risk för elchock och brand uppstår till följd av detta.

Produkterna saknade också i stor utsträckning spårbarhetsmärkning vilket är centralt för att en konsument som har frågor kring användningen av en viss produkt ska kunna kontakta tillverkaren.

Trots att provningen endast omfattade ett mindre antal produkter så bedöms resultaten vara en indikation på att det finns omfattande elsäkerhetsbrister hos de begagnade elektriska produkter som säljs på loppmarknader och liknande.

Under urvalsprocessen granskades ett större antal produkter på plats även om endast ett fåtal valdes ut för provning, och även på dessa produkter kunde det konstateras att märkningsbrister och avsaknad av bruksanvisningar och säkerhetsinformation är vanligt förekommande.

Det är tillverkaren som har ansvaret för att deras produkter är säkra under hela produktens livslängd. Detta gäller under förutsättning att produkten inte modifierats på ett sätt som kan påverka säkerheten. Detta fråntar dock inte den som säljer begagnade produkter från ansvaret att endast sälja säkra produkter. Det framgår av §7 produktsäkerhetslag 2004:451. Undantag finns endast för antikviteter och produkter där det tydligt framgår vid köptillfället att produkten ska repareras innan den tas i bruk, §3 produktsäkerhetslag 2004:451.

Konsumenter behöver därför vara extra uppmärksamma på om produkten kräver reparation eller om den går att använda som den är.

Av de produkter som Elsäkerhetsverket köpte in så var det inte i något fall som vi fick information om att produkten behövde repareras, däremot funktionsprovades några av produkterna av säljaren innan köp.

Ett funktionsprov, alltså ett test som visar att produkten fungerar är inte likställt med att produkten är säker att använda. Sett till utfallet av provningen, och att vi inte fått någon information om behov av reparation av produkterna, är det därför tänkbart att aktörerna på begagnatmarknaden inte är medvetna om vilket ansvar de har för att de produkter de säljer är säkra.

7 Slutsatser och rekommendationer

Elsäkerhetsverkets undersökning har visat att samtliga granskade produkter har såväl administrativa som tekniska brister. Hos tre av produkter var bristerna dessutom så allvarliga att produkten skulle ha återkallats från konsument om de satts på marknaden idag eftersom de bedöms kunna orsaka elchock eller brand. För att undvika detta är det därför viktigt att både köpare och säljare får information om riskerna med begagnade elektriska produkter.

Elsäkerhetsverket har redan idag information på webben om vad konsumenter behöver tänka på när de köper begagnade produkter. Dessa sidor bör kompletteras med information riktad till säljare av begagnade elektriska produkter. Elsäkerhetsverket kommer även att lyfta fram riskerna med begagnade elektriska produkter i kommande nyhetsbrev.

Nedan följer sammanställningar av de viktigaste punkterna som säljare och köpare av begagnade elektriska produkter behöver tänka på.

Vad gäller för den som säljer begagnade elektriska produkter?

För företag och organisationer som säljer begagnade elektriska produkter gäller att produkterna som säljs måste vara säkra. Om det är så att produkterna måste repareras måste detta tydligt framgå vid köptillfället.

Vad ska konsumenter tänka på vid köp av begagnade elektriska produkter?

Att köpa begagnade produkter i secondhandbutiker, på webben eller på loppis är bra för miljön men det är viktigt att kontrollera vissa saker innan köp och användning av dessa produkter.

Tänk på att allt har en livslängd, en sliten elprodukt kan i värsta fall leda till elchock eller brandrisk. Om det är svårt att bedöma produktens skick så lämna in den för översyn och eventuell reparation hos ett företag som utför den typen av tjänst.

Det är också viktigt att kontrollera produktens skyddsklass; om den är jordad, dubbelisolerad eller ojordad.

Är produkten ojordad får du inte använda den i ett uttag med jord. Är produkten dubbelisolerad, det vill säga märkt med ”fyrkant i fyrkant”-symbolen, är den okej att använda i både jordade och ojordade uttag.

Det är inte tillåtet att bara byta till en jordad stickpropp på en produkt som från

början är ojordad utan då måste hela produkten byggas om och jordas enligt konstens alla regler.

Produkter som säljs nya i handeln idag ska vara CE-märkta och de ska också vara märkta med information om tillverkaren och importören, märkspänning, maxeffekt, isolationsklass och IP-klassning. Märkningen på gamla och begagnade produkter kan dock skilja sig mot dagens krav. Kolla även om det finns bruksanvisning kvar för produkten, antingen att den följer med vid köp eller om det går att få tag i hos tillverkaren. Det är viktigt för att kunna använda och underhålla produkten på ett säkert sätt.

CHECKLISTA – köpa begagnade elprodukter

- Kontrollera att produkten är hel, även sladd och stickpropp.
- Alla produkter har en livslängd - tänk på ålder och slitage.
- Fråga säljaren om den fungerar som den ska.
- Kontrollera att produkten är avsedd för 230 V om den ska anslutas till ett vägguttag eller takuttag.
- Finns det en bruksanvisning?
- Är det en elprodukt som är köpt utomlands och är den i så fall anpassad för svenska uttag och spänning?
- Kontrollera om produkten är jordad eller ojordad så att den går att använda i den tilltänka miljön. En ojordad produkt får inte användas i ett rum med jordade uttag och det är inte tillåtet att byta till en jordad stickpropp.
- Är stickproppen bortklippt behöver produkten ses över och repareras innan den används, ta hjälp av ett företag som kan kontrollera produkten och eventuellt reparera den.
- Om en produkt är ombyggd eller modifierad på något vis har tillverkaren inte längre ansvar för den. Ansvaret för att produkten är säker att använda ligger istället hos den som har gjort förändringen. Vet säljarna om det och har de tagit sitt ansvar att kontrollera att produkten är säker?
- Är du det minsta osäker på produktens säkerhet eller att det inte går att åtgärda bristerna – köp den inte!

Undersökningen genomfördes av Sofia Brorson och Morgan Wojcik på Elsäkerhetsverkets produktavdelning.